

Dominik Mierzejewski

ORCID 0000-0002-5943-2874

Przemysław Ciborek

ORCID 0000-0001-7502-4638

Mateusz Chatys

ORCID 0000-0003-2432-8484

Wyzwania dla chińskiej dyplomacji w 2023 roku: Ukraina, Bliski Wschód i Azja Południowo-Wschodnia

W 2023 r. w agendzie chińskiej dyplomacji dominowały stosunki ze Stanami Zjednoczonymi i Federacją Rosyjską, w dalszej kolejności kwestie reform w Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) oraz adaptacja do zmian w polityce regionalnej Filipin. Strona chińska uznaje stosunki z mocarstwami za kluczowe i traktuje własne działania jako wypadkową relacji z Waszyngtonem. W świetle takiego założenia aktywność na innych dyplomatycznych frontach odgrywa rolę służebną w poczynaniach chińskiej dyplomacji. Z uwagi na takie ich postrzeganie należy szerzej diagnozować, w jakim stopniu działania chińskie wobec innych aktorów, w tym na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych i w regionalnych strukturach bezpieczeństwa, są wypadkową relacji między Chińską Republiką Ludową a Stanami Zjednoczonymi.

Stosunki chińsko-amerykańskie: bez przełomu, ale z odwilżą

Niewątpliwie stosunki chińsko-amerykańskie są jednym z najważniejszych elementów współczesnej sceny międzynarodowej. Począwszy od pierwszej kadencji Donalda Trumpa i rozpoczętej „wojny handlowej” w 2018 r., rywalizacja Waszyngtonu z Pekinem weszła w nową, dotychczas nieznaną fazę. Z biegiem lat przyspieszona przez pandemię COVID-19 rywalizacja nie dotyczyła tylko kwestii gospodarczych, lecz także kwestii strategicznych i ideologicznych. Z dyplomatycznego punktu widzenia obie strony mają świadomość konieczności tworzenia platform do komunikacji. Rok 2023 miał stanowić o odwilży między państwami, lecz mimo zapowiedzi w pierwszej połowie roku do takowej nie dochodziło. Od grudnia 2022 r. planowano wizytę

amerykańskiego sekretarza stanu Antony'ego Blinkena w Pekinie, jednak z uwagi na sytuację z lutego 2023 r., czyli decyzję Joeego Bidena o zestrzeleniu balonu szpiegowskiego, wizyta nie doszła do skutku. W odpowiedzi Chiny uznały, że obiekt był przeznaczony do obserwacji meteorologicznych i działań o charakterze cywilnym. Chińskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ) potępiło tego typu praktyki i „poprzysięgło odwet”. Jednak już w marcu 2023 r. aktywność ambasadora USA w Chinach zwiastowała, iż dyplomacja ponownie bierze górę w stosunkach amerykańsko-chińskich. Ambasador Nicholas Burns rozpoczął podróże po Chinach. W czasie wizyt na południu nawiązywał do republikańskich polityków George'a Busha oraz Henry'ego Kissingera, wysyłając sygnały „rekoncyliacyjne”. Kissinger był zarówno symbolem „pragmatycznego otwarcia” na Chiny, jak i architektem wizyty Richarda Nixona w 1972 r. Natomiast George Bush, mimo ostrego stanowiska po masakrze na placu Tiananmen, wysłał misję Brenta Scowcrofta, żeby nawiązać nieformalne relacje z Chinami.

Ten pozytywny klimat, wskazujący na możliwość udroźnienia kanałów kontaktu, podtrzymano w czasie dwóch istotnych rozmów: Jake'a Sullivana z Wang Yi w Wiedniu i spotkań dyrektora CIA Williama Burnsa w Pekinie. Po spotkaniu w Wiedniu (maj 2023 r.), jak podano w amerykańskim komunikacie, „obie strony prowadziły szczere, merytoryczne i konstruktywne dyskusje na temat kluczowych kwestii w stosunkach dwustronnych między USA a Chinami, kwestii bezpieczeństwa globalnego i regionalnego, wojny Rosji z Ukrainą oraz sytuacji w Cieśninie Tajwańskiej”¹. Komunikat chiński, co jest nietypowe, brzmiał podobnie. Rozmowy uznano za „szczere, dogłębne, rzeczowe i konstruktywne”. Tylko w odniesieniu do sprawy Tajwanu odnotowano, iż Wang Yi „całościowo omówił stanowisko Chin wobec Tajwanu”². Dodatkowo wizyta szefa amerykańskiego wywiadu w Pekinie oznaczała, że konieczne jest odmrożenie dyplomatycznych kanałów nie tyle do współpracy, co wzajemnego informowania o możliwych działaniach³.

Rozmowy o wznowieniu kontaktów w konsekwencji doprowadziły do wizyty Antony'ego Blinkena w Pekinie, zorganizowanej w czerwcu 2023 r. Blinken

---

¹ „Readout of National Security Advisor Jake Sullivan's Meeting with Chinese Communist Party Politburo Member and Director of the Office of the Foreign Affairs Commission Wang Yi”, Biały Dom, 11 maja 2023 r., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/05/11/readout-of-national-security-advisor-jake-sullivans-meeting-with-chinese-communist-party-politburo-member-and-director-of-the-office-of-the-foreign-affairs-commission-wang-yi/> (dostęp: 11.01.2024).

² „Wang Yi holds a meeting with Assistant to the US President for national security affairs Jake Sullivan”, Stała Misja ChRL przy ONZ w Wiedniu, 14 czerwca 2023 r., http://vienna.china-mission.gov.cn/eng/zgbd/202306/t20230614_11096375.htm (dostęp: 11.01.2024).

³ N. Merchant, „CIA Director William Burns met Chinese leaders in Beijing as Washington tries to thaw tensions”, Associated Press News, 3 czerwca 2023 r., <https://apnews.com/article/china-us-cia-william-burns-f4dc997405970bca1bc02e6f625fdaf6> (dostęp: 11.01.2024).

spotkał się z przewodniczącym Xi Jinpingiem oraz ze swymi chińskimi odpowiednikami. Ta wizyta zwiastowała wznowienie kanałów komunikacji⁴. Podróże do Chin amerykańskich polityków, m.in. sekretarz skarbu Janet Yellen, sekretarz handlu Giny Raimondo, specjalnego wysłannika prezydenta USA ds. klimatu Johna Kerry'ego oraz ze strony chińskiej do USA: ministra spraw zagranicznych Wang Yi, wiceprezydenta Han Zhenga i wicepremiera He Lifenga, otworzyły szersze możliwości komunikacji. Wizyta delegacji Kongresu USA w październiku 2023 r. pod przewodnictwem przywódcy większości w Senacie USA Chucka Schumera była znacząca, ponieważ symbolizowała formę ponadpartyjnego poparcia dla wysiłków Bidena na rzecz stabilizacji stosunków z Chinami. Obie strony zgodziły się na powołanie kilku grup roboczych w celu omówienia kwestii gospodarczych i finansowych. Inne rozmowy dotyczyły takich spraw, jak gospodarka morska, polityka zagraniczna, kontrola zbrojeń, nieprolifercja i zmiany klimatyczne⁵.

Kwestie zbrojeń strategicznych znalazły swoje odzwierciedlenie na początku listopada 2023 r., kiedy doszło do spotkania zastępcy sekretarza stanu ds. Biura Kontroli Zbrojeń, Weryfikacji i Zgodności Mallory Stewart z dyrektorem generalnym ds. kontroli zbrojeń chińskiego MSZ Sun Xiaobo. Zdaniem chińskiego MSZ, obie strony wymieniły poglądy dotyczące wielu zagadnień, w tym na temat układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, współpracy pięciu państw posiadających broń jądrową (USA, Rosja, Wielka Brytania, Francja i Chiny), bezpieczeństwa nuklearnego, nieprolifercji i kontroli eksportu, zgodności z traktatami biologicznymi i chemicznymi, bezpieczeństwa przestrzeni kosmicznej i kontroli zbrojeń konwencjonalnych. Strona amerykańska z kolei przedstawiła komunikat, w którym wskazano, iż przedmiotem rozmów było zwiększenie transparentności chińskiego programu jądrowego oraz zapobieganie wyścigowi zbrojeń i „zarządzanie rywalizacją tak, by uniknąć konfliktu”⁶.

Z perspektywy powyższych działań kluczowa była osobista rozmowa prezydenta Joeego Bidena z przewodniczącym Xi Jinpingiem. Do spotkania, o którym mówiło się od początku 2023 r., doszło w połowie listopada na marginesie szczytu APEC w posiadłości Filoli w San Francisco. Co ważne, było to

⁴ H. Pamuk, „Xi, Blinken agree to stabilize US-China relations in Beijing talks”, Reuters, 20 czerwca 2023 r., <https://www.reuters.com/world/china/blinken-wrap-up-rare-visit-china-may-meet-xi-jinping-2023-06-18/> (dostęp: 11.01.2024).

⁵ S.T. Dennis, „Chuck Schumer planning bipartisan trip to China, Japan and South Korea”, BNN Bloomberg, 12 września 2023 r., <https://www.bnnbloomberg.ca/chuck-schumer-planning-bipartisan-trip-to-china-japan-and-south-korea-1.1970511> (dostęp: 11.01.2024).

⁶ „Assistant Secretary Mallory Stewart’s meeting with the People’s Republic of China’s (PRC) Ministry of Foreign Affairs Director-General of Arms Control Sun Xiaobo”, Departament Stanu USA, 7 listopada 2023 r., <https://www.state.gov/assistant-secretary-mallory-stewarts-meeting-with-the-peoples-republic-of-chinas-prc-ministry-of-foreign-affairs-director-general-of-arms-control-sun-xiaobo/> (dostęp: 11.01.2024).

dopiero drugie takie spotkanie w czasie kadencji Bidena i drugie w Stanach Zjednoczonych. Obaj przywódcy podkreślili znaczenie stosunków dwustronnych, przy czym Xi nazwał je „najważniejszymi stosunkami dwustronnymi na świecie”. Zdaniem Bidena, spotkanie to było „jednym z najbardziej konstruktywnych i produktywnych, jakie odbyliśmy” i zaowocowało ustanowieniem kilku obszarów współpracy, w tym zarządzania sztuczną inteligencją, przestępczości narkotykowej i obronności, a także zobowiązaniami do poprawy połączeń transportowych oraz rozszerzenia wymiany edukacyjnej i kulturalnej między obydwoma państwami⁷.

Na podstawie doniesień, zarówno chińskich, jak i amerykańskich, należy wskazać, że jedynym obszarem współpracy mogą być wspólne działania na rzecz ograniczenia zmian klimatycznych. W listopadzie 2023 r. osiągnięto porozumienie w sprawie rozszerzenia współpracy na rzecz zapewnienia powodzenia szczytu klimatycznego COP28 i współdziałania w ramach grupy roboczej zajmującej się wspólnymi wysiłkami w tej dziedzinie⁸. Wspólne oświadczenie wydane odpowiednio przez chińskie Ministerstwo Ekologii i Środowiska oraz Departament Stanu USA przedstawia 25 punktów porozumienia w sprawie wspólnego stawienia czoła kryzysowi klimatycznemu. Mają one obejmować: zobowiązania do wdrożenia porozumienia paryskiego, potrojenia globalnej zdolności wytwarzania energii odnawialnej do 2030 r., wdrożenia odpowiednich krajowych planów działania w zakresie wykorzystywania metanu, wdrożenia technologii i środków kontroli emisji gazów cieplarnianych oraz substancji zanieczyszczających powietrze, jak również wsparcia współpracy klimatycznej między państwami, prowincjami i miastami w obu krajach⁹.

Oprócz pozytywnego wydzźwięku spotkań wydaje się, iż najważniejszą kwestią poruszoną podczas nich były dyskusje wokół przyszłego statusu Tajwanu. Chińskie Ministerstwo Obrony, odnosząc się do niedawnego spotkania prezydentów Joego Bidena i Xi Jinpinga w San Francisco, podkreśliło potrzebę „wzajemnego szacunku i równości w wymianie wojskowej w celu ustabilizowania i poprawy stosunków dwustronnych”. Chiński wojskowy Liu Zhenli przeprowadził rozmowę wideo z amerykańskim generałem Charlesem

⁷ „Readout of President Joe Biden’s meeting with President Xi Jinping of the People’s Republic of China”, Biały Dom, 15 listopada 2023 r., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/11/15/readout-of-president-joe-bidens-meeting-with-president-xi-jinping-of-the-peoples-republic-of-china-2/> (dostęp: 11.01.2024).

⁸ „The US and China’s resurgent climate cooperation is a big deal”, Climate Home News, 9 listopada 2023 r., <https://www.climatechangenews.com/2023/11/09/the-us-and-chinas-resurgent-climate-cooperation-is-a-big-deal/> (dostęp: 11.01.2024).

⁹ „Guanyu jiaqiang hezuo yingdui qihou weiji de yangguang zhi xiang shengming” (Oświadczenie z Kalifornii w sprawie wzmocnienia współpracy w celu rozwiązania kryzysu klimatycznego), Ministerstwo Ekologii i Środowiska ChRL, 15 listopada 2023 r., https://www.mee.gov.cn/ywdt/hjywnews/202311/t20231115_1056452.shtml (dostęp: 11.01.2024).

Q. Brownem, która była pierwszą rozmową przedstawicieli wojskowych na wyższym szczeblu między Waszyngtonem a Pekinem od czasu ich zawieszenia w sierpniu 2022 r.¹⁰ Tradycyjnie już strona chińska uznała, że Tajwan jest sprawą wewnętrzną Chin, i odrzuciła jakąkolwiek ingerencję zewnętrzną. Stany Zjednoczone miały być wezwane do „poszanowania suwerenności terytorialnej Chin na Morzu Południowochińskim; podkreślono przy tym znaczenie ostrożnych działań na rzecz utrzymania pokoju i stabilności w regionie oraz ogólnych stosunków Chin–USA”¹¹. Departament Obrony USA poinformował, że rozmowy dotyczyły kwestii bezpieczeństwa globalnego i regionalnego, a generał Brown zwrócił uwagę na „znaczenie odpowiedzialnego zarządzania rywalizacją i otwartej komunikacji w celu uniknięcia nieporozumień”¹². Trzeba zaznaczyć, że te rozmowy były możliwe dopiero w grudniu 2023 r. z uwagi na „zniknięcie” ministra obrony narodowej ChRL Li Shangfu. Co istotne, dyskusje dotyczyły także zwalczania nielegalnej aktywności narkobiznesu i zagrożeń związanych z zaawansowanymi systemami sztucznej inteligencji. Chociaż rozmowy były postrzegane jako ważny krok naprzód, uznano jednocześnie, że trwają prace niezbędne do ustanowienia wiarygodnych kanałów komunikacji między przywódcami wojskowymi USA i Chin¹³.

Mimo to głównym elementem sporu, oprócz kwestii utrzymania *status quo* w polityce globalnej, pozostawała rywalizacja w dziedzinie nowych technologii. Biuro Przemysłu i Bezpieczeństwa Departamentu Handlu Stanów Zjednoczonych opublikowało trzy przepisy zaostrzające ograniczenia eksportu zaawansowanych półprzewodników obliczeniowych, sprzętu do produkcji półprzewodników i elementów superkomputerowych do Chin. Stany Zjednoczone twierdzą, że Chiny wykorzystują tego typu produkty i technologie do celów wojskowych. Jak wynika z komunikatu prasowego Biura Przemysłu i Bezpieczeństwa Departamentu Handlu, celem zaktualizowanych przepisów jest „zwiększenie skuteczności naszych kontroli i dalsze zamykanie dróg omijania naszych ograniczeń”. W ten sposób „odpowiadają one [...] na wysiłki Chińskiej Republiki Ludowej na rzecz uzyskania sprzętu do produkcji półprzewodników niezbędnego do budowy zaawansowanych układów scalonych potrzebnych w następnej generacji zaawansowanych systemów

¹⁰ L.C. Baldor, „Top US military officer speaks with Chinese counterpart as US aims to warm relations with Beijing”, Associated Press News, 21 grudnia 2023 r., <https://apnews.com/article/china-military-cq-brown-liu-zhenli-taiwan-7d37e5d395b64fb0735921195df1baab> (dostęp: 11.01.2024).

¹¹ L. Seligman, „Top US general speaks to Chinese counterpart, ending the freeze on military talks”, Politico, 21 grudnia 2023 r., <https://www.politico.com/news/2023/12/21/top-us-general-speaks-to-chinese-counterpart-ending-freeze-on-military-talks-00132837> (dostęp: 11.01.2024).

¹² Ibidem.

¹³ P. Stewart, D. Chiacu, „US, China top military officials speak for first time in over a year”, Reuters, 22 grudnia 2023 r., <https://www.reuters.com/world/us-china-top-military-officials-spoke-thursday-pentagon-statement-2023-12-21/> (dostęp: 13.01.2024).

uzbrojenia, a także wysokiej klasy zaawansowanych półprzewodników obliczeniowych niezbędnych do rozwoju i produkcji technologii takich jak sztuczna inteligencja (SI), wykorzystywanej następnie do celów wojskowych”¹⁴. Na początku sierpnia 2023 r. Joe Biden podpisał rozporządzenie wykonawcze, którym ograniczył możliwości inwestycyjne amerykańskich firm w półprzewodniki i mikroelektronikę, obliczenia kwantowe i niektóre aspekty sztucznej inteligencji¹⁵. Amerykańskie sankcje miały również międzynarodowe skutki w postaci braku napływu nowych inwestycji bezpośrednich. O ile w czasie pandemii w latach 2020–2021 inwestycje rosły rok do roku o blisko 36%, o tyle w 2022 r. spadły o 47,67%. Z kolei w 2023 r. spadek ten wyniósł 91,67%, a inwestycje osiągnęły wartość 15 mld USD, spadając do rekordowo niskiego poziomu¹⁶.

Oprócz kwestii strategicznych z amerykańskiego punktu widzenia ważny jest dostęp do chińskiego rynku produktów rolniczych, z punktu widzenia chińskiego zaś zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, które ma duży wpływ na utrzymanie stabilności w ChRL. W tym kontekście istotna była wizyta przedstawicieli amerykańskiej administracji i biznesu w czasie szanghajskich targów China International Import Expo (CIIE). W składzie amerykańskiej delegacji pojawił się zastępca podsekretarza ds. handlu i zagranicznych spraw rolnych w Departamencie Rolnictwa Jason Hafemeister oraz starszy doradca ds. Azji Północnej w Departamencie Rolnictwa Wade Sheppard. W przeszłości Stany Zjednoczone nie wysyłały urzędników rządowych na targi, co należy uznać za istotny sygnał w kierunku stabilizacji relacji wzajemnych. Ciekawym aspektem wizyty amerykańskich producentów rolnych była delegacja złożona z 20 gubernatorów stanów ze środkowych Stanów Zjednoczonych, których lokalne gospodarki są uzależnione od sprzedaży produktów rolnych. Całość przedsięwzięcia została wsparta przez Amerykańską Izbę Handlową w Chinach (AmCham China) oraz organizację US Heartland China Association. Ponadto, według organizatorów CIIE, obecni byli także delegaci z Amerykańskiej Federacji Eksportu Mięsa, Amerykańskiej Rady Eksportu Drobiu i Jaj, Amerykańskiej Federacji Ryżu oraz Amerykańskiej Komisji ds. Marketingu Żurawiny. Należy pamiętać, że Chiny są największym rynkiem dla amerykańskich produktów rolnych, w szczególności soi, kukurydzy, bawełny i produktów mięsnych. W 2022 r. eksport produktów

¹⁴ S. Nellis, „How the US will cut off China from more AI chips”, Reuters, 17 października 2023 r., <https://www.reuters.com/technology/how-us-will-cut-off-china-more-ai-chips-2023-10-17/> (dostęp: 11.01.2024).

¹⁵ A. Macias, „White House restricts U.S. investment in some Chinese tech, citing national security concerns”, CNBC, 9 sierpnia 2023 r., <https://www.cnbc.com/2023/08/09/biden-to-sign-executive-order-aimed-at-restricting-china-investments.html> (dostęp: 11.01.2024).

¹⁶ P. Rao, N. Conte, C. Kostandi, „Chinese FDI inflows hit multi-year lows”, Visual Capitalist, 10 stycznia 2024 r., <https://www.visualcapitalist.com/charted-chinese-fdi-inflows-hit-multi-year-lows/> (dostęp: 11.01.2024).

rolnych z USA do Chin osiągnął łącznie wartość 40,9 mld USD, co według Departamentu Rolnictwa oznacza wzrost o 14,5% rok do roku¹⁷.

Działania ChRL na forum ONZ

W kontekście aktywności na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych na szczególną uwagę zasługują trzy inicjatywy, które zostały przedstawione w 2023 r. Dwie z nich mają charakter globalny, natomiast jedna – międzynarodowy. Wspomniane inicjatywy były promowane podczas dyskusji dotyczących konfliktów międzynarodowych, którym w 2023 r. poświęcano najwięcej uwagi na forum Rady Bezpieczeństwa (RB) ONZ, tj. sytuacji na Bliskim Wschodzie oraz wojnie Rosji w Ukrainie.

Kontynuacja promocji inicjatyw ChRL na forum ONZ

Globalna Inicjatywa Bezpieczeństwa Danych (*Global Data Security Initiative*, GDSI), Globalna Inicjatywa Rozwoju (*Global Development Initiative*, GDI) oraz Globalna Inicjatywa Bezpieczeństwa (*Global Security Initiative*, GSI) zostały zainaugurowane przez szefa chińskiej dyplomacji Wang Yi (GDSI) oraz przewodniczącego Xi Jinpinga (GDI, GSI) kolejno w latach 2020, 2021 i 2022. Rok 2023 był w tym względzie bezprecedensowy. Chińska dyplomacja po raz pierwszy w jednym roku dokonała przedstawienia dwóch „globalnych” w swym wymiarze inicjatyw oraz – co stanowi kolejne *novum* – jednej inicjatywy międzynarodowej. Dodatkowo w przypadku tej ostatniej wbrew dotychczasowej praktyce inauguracji nie dokonał nikt z najwyższego kierownictwa Komunistycznej Partii Chin (KPCh).

W marcu 2023 r. pierwszą z zaproponowanych inicjatyw ChRL stała się Globalna Inicjatywa Cywilizacyjna (*Global Civilization Initiative*, GCI)¹⁸. Według chińskiej dyplomacji ma ona stać się innowacyjną koncepcją rozwoju ludzkości, podkreślającą istotę różnorodności, wspólnych wartości, dziedzictwa i innowacji w ramach cywilizacji, dodatkowo promując międzynarodową wymianę i współpracę międzyludzką¹⁹. Należy wyraźnie podkreślić, iż istotę GCI wskazuje fakt jej inauguracji podczas dialogu wysokiego szczebla między

¹⁷ „China: Highlights of 2022 record agricultural trade with the PRC”, Departament Rolnictwa USA, 17 lutego 2023 r., [\(https://fas.usda.gov/data/china-highlights-2022-record-agricultural-trade-prc#:~:text=Top%20%20U.S.%20export%20categories,coarse%20grains%20\(%241.8%20billion\)\)](https://fas.usda.gov/data/china-highlights-2022-record-agricultural-trade-prc#:~:text=Top%20%20U.S.%20export%20categories,coarse%20grains%20(%241.8%20billion)) (dostęp: 11.01.2024).

¹⁸ „Foreign Ministry spokesperson Wang Wenbin’s regular press conference on March 16, 2023”, Misja ChRL przy ONZ, 16 marca 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/fyrth/202303/t20230316_11043228.htm (dostęp: 12.01.2024).

¹⁹ „Han Zheng attends and addresses the Third Dialogue on Exchanges and Mutual Learning Among Civilizations and the First World Conference of Sinologists”, Misja ChRL przy ONZ, 3 lipca 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/zgyw/202307/t20230720_11115769.htm (dostęp: 12.01.2024).

KPCh a przedstawicielami partii politycznych w wymiarze globalnym²⁰. Tym samym władze w Pekinie sygnalizowały, że współpraca międzypartyjna jest obszarem, który zyskuje coraz większe znaczenie w prowadzeniu polityki międzynarodowej ChRL. W związku z powyższym do KPCh jest przypisywana coraz większa sprawczość w polityce zagranicznej ChRL, a powstanie kolejnej inicjatywy ma usprawnić te procesy²¹.

Kolejną z inicjatyw przedstawionych w 2023 r. była Globalna Inicjatywa Zarządzania Sztuczną Inteligencją (*Global AI Governance Initiative*, GAIGI). W czasie trzeciego Forum Międzynarodowej Współpracy Pasa i Szlaku w Pekinie (październik 2023 r.) przewodniczący Xi Jinping wyznaczył trzy najważniejsze aspekty dla chińskiej dyplomacji w kwestii sztucznej inteligencji (SI) i rozwoju GAIGI²². Zaliczył do nich rozwój, bezpieczeństwo i zarządzanie SI. Akcentowanie przez Chiny znaczenia sztucznej inteligencji przez umieszczenie jej w obrębie kluczowych globalnych inicjatyw, wraz z tematami rozwojowymi, bezpieczeństwa i cywilizacji, sygnalizuje chęć przejęcia przez Pekin wiodącej roli w kreowaniu standardów międzynarodowych w tej dziedzinie. Zgłoszenie inicjatywy może stanowić również odpowiedź na powstanie Sojuszu na rzecz Zarządzania Sztuczną Inteligencją (AI Governance Alliance) w trakcie Światowego Forum Ekonomicznego w Davos w styczniu 2023 r.²³ Zgodnie z przedstawionymi postulatami inicjatywy i zastosowaną retoryką Pekinu, wzywa ona do „obrony zasad wzajemnego szacunku i równości w rozwoju sztucznej inteligencji, przeciwstawiając się tworzeniu ideologicznych barier czy ekskluzywnych grup, które mogłyby utrudniać rozwój sztucznej inteligencji w innych krajach”. Niewątpliwie miało to odzwierciedlać chińskie zasady polityki zagranicznej promowane od lat 50. XX wieku, tym razem w przestrzeni cyfrowej. Rzecznik MSZ ChRL w październiku 2023 r. podkreślił, iż intencją Chin było wsparcie dyskusji w ramach ONZ w celu ustanowienia międzynarodowej instytucji zarządzającej SI²⁴. Mogło to *de*

---

²⁰ „Xi Jinping attends the CPC in Dialogue with World Political Parties High-level Meeting and delivers a keynote speech”, MSZ ChRL, 16 marca 2023 r., https://www.mfa.gov.cn/eng/zxxx_662805/202303/t20230317_11043656.html, (dostęp: 12.01.2024).

²¹ „Remarks by Ambassador Zhang Jun at the Launching Ceremony of ‘Journey through Civilizations’ Exhibition”, Misja ChRL przy ONZ, 29 czerwca 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/hyyfy/202306/t20230630_11105901.htm (dostęp: 15.01.2024).

²² „Full text of Xi Jinping’s keynote speech at 3rd Belt and Road Forum for Int’l Cooperation”, *China Daily*, 18 października 2023 r., <https://www.chinadaily.com.cn/a/202310/18/WS652fa59aa31090682a5e94e1.html> (dostęp: 15.01.2024).

²³ „World Economic Forum launches AI Governance Alliance focused on responsible generative AI”, World Economic Forum, 15 stycznia 2023 r., <https://www.weforum.org/press/2023/06/world-economic-forum-launches-ai-governance-alliance-focused-on-responsible-generative-ai/> (dostęp: 15.01.2024).

²⁴ „Foreign Ministry Spokesperson’s remarks on the Global AI Governance Initiative”, MSZ ChRL, 18 października 2023 r., https://www.fmprc.gov.cn/eng/xwfw_665399/s2510_665401/202310/t20231018_11162874.html (dostęp: 16.01.2024).

facto deprecjonować zachodnie wysiłki w tej materii w ramach wspomnianego wyżej Sojuszu na rzecz Zarządzania Sztuczną Inteligencją, w którym dominującą rolę mają przedstawiciele Meta Platforms, Microsoftu, Google/Alphabet oraz IBM²⁵. Na wniosek sekretarza generalnego António Guterresa 27 października 2023 r. w ramach ONZ utworzono tzw. Organ Doradczy ds. Sztucznej Inteligencji (AI Advisory Body)²⁶. Tym samym Chińska Republika Ludowa aktywnie starała się angażować w zarządzanie i promowanie rozwoju SI na forum Organizacji. Jednocześnie, jak wielokrotnie zaznaczała chińska dyplomacja, postęp w tej dziedzinie niesie ze sobą nieprzewidziane wyzwania i ryzyko, które mogą wpłynąć na państwowe struktury zarządzania nie tylko w Chinach, lecz także na świecie²⁷. Znaczący jest również fakt, iż w każdej z chińskich inicjatyw wyraźnie podkreślano element nienaruszalnej suwerenności państw, co miało na celu ochronę i legitymizację działań Chin w dziedzinie zarządzania informacjami i technologiami, które mogłyby zagrozić ich wewnętrznej stabilności politycznej.

Ostatnią z zapowiedzianych w 2023 r. inicjatyw o międzynarodowym, a nie globalnym charakterze była Międzynarodowa Inicjatywa Współpracy Naukowo-Technologicznej (*International Science and Technology Cooperation Initiative*, ISTCI), która została zainaugurowana 7 listopada 2023 r. w Chongqingu podczas pierwszej Konferencji Wymiany Nauki i Technologii inicjatywy Pasa i Szlaku²⁸. Zgodnie z oficjalnymi komunikatami, ma ona koncentrować się na międzynarodowej współpracy naukowej i technologicznej w sześciu głównych obszarach, do których dyplomacja ChRL zaliczyła: promowanie nauki, wsparcie innowacji i rozwoju, zachowanie otwartości na współpracę, przestrzeganie zasad równości i inkluzywności, utrzymanie jedności i współpracy oraz zapewnienie wzajemnych korzyści²⁹. W wymiarze praktycznym inicjatywa może stać się kolejnym parasolem narracyjnym dla bardziej konkretnych

²⁵ „World Economic Forum...”, op. cit.

²⁶ „Secretary-General’s Advisory Body Members – Artificial Intelligence”, Organizacja Narodów Zjednoczonych, 26 października 2023 r., <https://www.un.org/sg/en/content/sg/personnel-appointments/2023-10-26/secretary-generals-advisory-body-members-artificial-intelligence> (dostęp: 16.01.2024).

²⁷ „Global AI Governance Initiative”, MSZ ChRL, 20 października 2023 r., https://www.mfa.gov.cn/eng/wjdt_665385/2649_665393/202310/t20231020_11164834.html (dostęp: 16.01.2024).

²⁸ Co ciekawe, pierwsze publikacje na jej temat w mediach skierowanych do społeczności międzynarodowej pojawiły się kolejno w listopadzie i grudniu na stronach Rady Państwa ChRL, Ministerstwa Spraw Zagranicznych ChRL, Stałej Misji ChRL przy ONZ w Genewie oraz Stałej Misji ChRL przy ONZ w Wiedniu. Wszystko wskazywało na to, iż w pierwszej kolejności ChRL prowadziła działania w kierunku uwierzytelnienia tej inicjatywy, aby następnie umożliwić włączenie jej do międzynarodowej infosfery, ze szczególnym uwzględnieniem konkretnych agend ONZ.

²⁹ „International Science and Technology Cooperation Initiative”, MSZ ChRL, 17 listopada 2023 r., https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/2649_665393/202311/t20231117_11182240.html (dostęp: 17.01.2024).

działań w państwach Globalnego Południa, wyznaczając ogólny kierunek dla chińskiej dyplomacji w określonych regionach geograficznych. Wydaje się również, iż głównym jej adresatem będą właśnie państwa rozwijające się, gdyż wskazywała na to prezentacja wyników współpracy z zakresu innowacji naukowych i technologicznych, której dokonano po raz pierwszy od 2013 r., czyli od zainaugurowania inicjatywy Pasa i Szlaku. Zgodnie z przedstawionymi danymi, Chiny zawarły międzyrządowe umowy o współpracy naukowej i technologicznej z ponad 80 krajami, a pod szyldem „Pasa i Szlaku” stworzyły ponad 50 wspólnych laboratoriów w dziedzinie zdrowia, transportu, materiałów i energii oraz ponad 20 centrów demonstracyjnych technologii rolniczych i ponad 70 zagranicznych parków przemysłowych w krajach partnerskich. Zbudowały także dziewięć międzynarodowych centrów transferu technologii dla krajów ASEAN oraz Afryki i Ameryki Łacińskiej³⁰.

Stanowisko ChRL w Radzie Bezpieczeństwa ONZ wobec konfliktów międzynarodowych

Rada Bezpieczeństwa ONZ w 2023 r. podczas obrad najczęściej poruszała kwestie związane z trwającymi konfliktami między Ukrainą i Rosją oraz Izraelem i Palestyną. Na przestrzeni 2023 r. dyplomacja ChRL starała się początkowo przyjąć bardziej koncyliacyjny ton w kwestii wojny ukraińsko-rosyjskiej, ostatecznie jednak wybrała podejście sprzyjające interesom Rosji. W kontekście wybuchu nowej fazy konfliktu izraelsko-palestyńskiego po ataku Hamasu na terytorium Izraela 7 października 2023 r. ChRL przyjęła oczekiwane stanowisko, popierając działania zmierzające w kierunku przyznania państwowości Palestynie w ramach tzw. rozwiązania dwupaństwowego oraz aktywnie rozpoczęła promocję własnych inicjatyw w tymże kontekście.

Stanowisko ChRL wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego w 2023 r.

W rocznicę agresji Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy, tj. 24 lutego 2023 r., dyplomacja ChRL opublikowała oficjalny dokument pt. „Stanowisko Chin w sprawie politycznego uregulowania kryzysu ukraińskiego”³¹. Stanowisko to zostało ujęte w ramach dwunastopunktowego planu, niemniej ChRL – podobnie jak w roku wybuchu wojny – stroniła od określenia konfliktu

³⁰ „Woguo shouchi tichu ‘guoji keji hezuo changyi’ goujian quanqiu keji gongtongti” (Chiny po raz pierwszy zaproponowały Inicjatywę Międzynarodowej Współpracy Naukowo-Technologicznej, aby zbudować globalną społeczność naukowo-techniczną), strona rządu ChRL, 7 listopada 2023 r., https://www.gov.cn/yaowen/liebiao/202311/content_6914071.htm (dostęp: 18.01.2024).

³¹ „Guanyu zhengzhi jieue Wukelan weiji de Zhongguo lichang” (Stanowisko Chin w sprawie politycznego rozwiązania kryzysu ukraińskiego), MSZ ChRL, 24 lutego 2023, https://www.fmprc.gov.cn/zyxw/202302/t20230224_11030707.shtml (dostęp: 18.01.2024).

mianem wojny, wzywając do „poszanowania suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej każdego z państw”. W planie mówiono m.in. o konieczności wstrzymania działań wojennych, rozwiązania kryzysu humanitarnego, powstrzymania się od ataków na elektrownie atomowe i użycia broni nuklearnej, a także zapewnienia bezpieczeństwa transportu żywności³². W tym kontekście kluczowe było również zaznaczenie faktu, iż niecały tydzień przed opublikowaniem powyższej propozycji szef dyplomacji ChRL Wang Yi podczas 59. Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa zapowiedział publikację „dokumentu koncepcyjnego Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa”, który rzucił więcej światła na intencje ChRL w kontekście realizacji globalnej inicjatywy, zainaugurowanej przez Xi Jinpinga w 2022 r.³³ W kwietniu 2023 r., kiedy to Federacja Rosyjska przejęła przewodnictwo w pracach Rady Bezpieczeństwa ONZ, co szef ukraińskiego MSZ Dmytro Kułeba nazwał „policzkiem wymierzonym społeczności międzynarodowej”³⁴, doszło również do długo oczekiwanej rozmowy telefonicznej pomiędzy przewodniczącym ChRL Xi Jinpingiem a prezydentem Ukrainy Wołodymirem Zełenskim³⁵. Była to pierwsza oficjalna rozmowa od momentu rosyjskiej agresji na Ukrainę, tj. od 24 lutego 2022 r. Xi Jinping zaznaczył, iż stosunki chińsko-ukraińskie charakteryzuje 31 lat rozwoju, dzięki którym udało się wprowadzić je na poziom strategicznego partnerstwa. Stwierdził również, iż „kompleksowa ewolucja kryzysu ukraińskiego ma duży wpływ na sytuację międzynarodową”, co zwiastowało brak zasadniczych zmian w podejściu Pekinu do trwającej wojny³⁶. W kolejnych miesiącach dyplomacja ChRL skupiała się na wykorzystaniu konfliktu w Ukrainie do adresowania kwestii mających bezpośredni wpływ na sytuację i interesy państw Globalnego Południa, m.in. w sierpniu sprowadzając dyskusję do dylematu bezpieczeństwa żywnościowego³⁷. Ponadto 17 sierpnia 2023 r. dyplomaci ChRL podczas briefingu RB ONZ poruszyli m.in. wątek dostaw broni dla Ukrainy, wskazując na oddalającą

³² B. Kowalski, *Chiński „plan pokojowy” dla Ukrainy czy dla Rosji?*, Ośrodek Spraw Azjatyckich UŁ, 27.02.2023, <https://www.osa.uni.lodz.pl/publikacje/blog-osa/szczegoly/chinski-plan-pokojowy-dla-ukrainy-czy-dla-rosji> (dostęp: 18.01.2023).

³³ *Quanqiu anquan changyi gainian wenjian [quanwen] (Dokument koncepcyjny Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa [pełny tekst]*, MSZ ChRL, 21 lutego 2023, https://www.mfa.gov.cn/wjbxw_new/202302/t20230221_11028322.shtml (dostęp: 18.01.2024).

³⁴ R. Roth, „Russia runs the UN Security Council this month. Ukraine says it’s the worst April Fools’ joke”, CNN, 1 kwietnia 2023, <https://edition.cnn.com/2023/04/01/world/russia-un-security-council-intl/index.html> (dostęp: 18.01.2024).

³⁵ „President Xi Jinping speaks with Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy on the phone”, MSZ ChRL, 26 kwietnia 2023, https://www.mfa.gov.cn/eng/zxxx_662805/202304/t20230426_11066785.html (dostęp: 18.01.2024).

³⁶ Ibidem.

³⁷ „Remarks by Ambassador Zhang Jun at the UN Security Council open debate on famine and conflict-induced global food insecurity”, Stała Misja ChRL przy ONZ, 3 sierpnia 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/chinaandun/securitycouncil/202308/t20230804_11122206.htm (dostęp: 18.01.2024).

się perspektywę osiągnięcia pokoju, co pośrednio miało podważyć pomoc militarną USA i koalicji państw zachodnich dla Ukrainy³⁸. Chińskie stanowisko uległo zaostrzeniu, gdyż 11 grudnia podczas briefingu RB ONZ ws. dostaw broni na Ukrainę ambasador Geng Shang podkreślił, iż „nikomu nie służy przedłużanie i komplikowanie kwestii ukraińskiej”, argumentując, że „w tym samym czasie ponad 700 milionów ludzi zagrożonych jest głodem, a kolejnym 700 milionom brakuje dostępu do wody pitnej”³⁹. Wobec powyższego należy obiektywnie stwierdzić, iż dyplomacja ChRL coraz częściej zwraca uwagę członków najwyższego organu ONZ na problemy pośrednio związane z sednem sprawy, tj. rosyjską agresją na terytorium suwerennego państwa – Ukrainy. Trzeba przy tym podkreślić, iż stanowisko Pekinu wobec wojny w Ukrainie jest w głównej mierze wypadkową stosunków w trójkącie pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Chinami i Rosją.

Stanowisko ChRL wobec konfliktu izraelsko-palestyńskiego w 2023 r.

Choć istotna eskalacja konfliktu między Izraelem a Palestyną rozpoczęła się w czwartym kwartale 2023 r., po ataku Hamasu na terytorium Izraela z 7 października, to dyskusja na temat napięć izraelsko-palestyńskich od lat stanowi istotną część debaty RB ONZ, zatem kwestia ta była podejmowana również od początku 2023 r.⁴⁰ W styczniu 2023 r. ChRL wykazała zaniepokojenie zaostrzającą się sytuacją na Bliskim Wschodzie. Chiński dyplomata 11 stycznia wyraził wówczas „ubolewanie nad czynem izraelskiego urzędnika”, który wszedł na teren meczetu Al-Aksa, tym samym wywołując oburzenie społeczności palestyńskiej. Przy tej okazji chiński delegat podkreślił, iż ChRL wspiera w pełni suwerenne i niepodległe państwo Palestynę w granicach z 1967 r. ze stolicą we Wschodniej Jerozolimie. Podczas kolejnego ze styczniowych briefingów RB ONZ szef misji ChRL przy ONZ Zhang Jun porównał sytuację „na okupowanych terytoriach Palestyny” do wulkanu, proponując zachowanie *status quo* miejsc świętych w Jerozolimie⁴¹. ChRL wsparła wówczas retorycznie sekretarza generalnego ONZ António Guterresa, który podkreślił, iż „w sprawie

³⁸ „Remarks by Ambassador Geng Shuang at the UN Security Council Briefing on arms supply to Ukraine”, Stała Misja ChRL przy ONZ, 17 sierpnia 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/chinaandun/securitycouncil/202308/t20230818_11128502.htm (dostęp: 18.01.2024).

³⁹ „Remarks by Ambassador Geng Shuang at the UN Security Council Briefing on the weapon supplies to Ukraine”, Stała Misja ChRL przy ONZ, 11 grudnia 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/chinaandun/securitycouncil/202312/t20231213_11201393.htm (dostęp: 18.01.2024).

⁴⁰ D. Williams, „How the Hamas attack on Israel unfolded”, Reuters, 7 października 2023 r., <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-hamas-attack-israel-unfolded-2023-10-07/> (dostęp: 18.01.2024).

⁴¹ „Remarks by Ambassador Zhang Jun at the UN Security Council open debate on the situation in the Middle East, including the Palestinian question”, Misja ChRL przy ONZ, 18 stycznia 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/chinaandun/securitycouncil/202301/t20230119_11012379.htm (dostęp: 19.01.2024).

rozwiązania dwupaństwowego nie istnieje »plan B«, a odrzucenie możliwości jego przyjęcia oznaczałoby permanentny stan niemożności uzyskania pokoju na Bliskim Wschodzie”⁴². Na kanwie udanej mediacji Pekinu, skutkującej wznowieniem zerwanych od 2016 r. stosunków dyplomatycznych między Arabią Saudyjską i Iranem, Chiny postanowiły wzmocnić własne działania w sprawie izraelsko-palestyńskiej⁴³. Dzień przed ogłoszeniem informacji o wypracowaniu porozumienia saudyjsko-irańskiego, 9 marca 2023 r. specjalny wysłannik rządu ChRL ds. Bliskiego Wschodu Zhai Jun spotkał się ze specjalnym koordynatorem ONZ ds. procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie (UNSCO) Torem Wenneslandem⁴⁴. Przedmiotem rozmów była tzw. kwestia palestyńska, a przedstawiciel rządu ChRL podkreślił, iż Chiny chcą pozostać stroną mocno zaangażowaną w proces osiągnięcia pokoju między Palestyną i Izraelem. W tym kontekście należy wspomnieć o powołaniu Biura Przygotowawczego Międzynarodowej Organizacji Mediacji w Hongkongu w lutym 2023 r.⁴⁵ ChRL starała się tym samym promować „chiński model” rozwiązywania sporów na drodze dialogu, mediacji i negocjacji, a także wzmocnić własny wizerunek jako odpowiedzialnego gracza na arenie międzynarodowej, zainteresowanego stabilnością i pokojem. Na przestrzeni kolejnych miesięcy ChRL w sprawie izraelsko-palestyńskiej wielokrotnie wzywała Tel Awiw do poszanowania rezolucji RB ONZ nr 2334 z 23 grudnia 2016 r., co miało skutkować „zaprzestaniem działalności osadniczej na terytoriach palestyńskich, okupowanych od 1967 r., w tym we Wschodniej Jerozolimie”. Atak Hamasu na terytorium Izraela z 7 października 2023 r. oraz jego późniejsza odpowiedź militarna doprowadziły do zdecydowanego zaostrzenia stanowiska ChRL na forum ONZ. Szef chińskiej dyplomacji przy ONZ Zhang Jun po głosowaniu i odrzuceniu projektu rezolucji, którego wnioskodawcą była Federacja Rosyjska, zaznaczył, iż aktualnie Rada Bezpieczeństwa stała się nieefektywna nawet wobec wdrażania dotychczas przyjętych rezolucji. Zhang zalecił wówczas społeczności międzynarodowej „wyjście poza fragmentaryczny model zarządzania kryzysowego i trwanie w kierunku fundamentalnego wdrożenia

---

⁴² Ibidem.

⁴³ „Przełom w relacjach Arabii Saudyjskiej z Iranem. Najwięksi rywale wznowili stosunki dyplomatyczne”, Polskie Radio 24, 10 marca 2023 r., <https://polskieradio24.pl/5/1223/Artykul/3132765.przelom-w-relacjach-arabii-saudyjskiej-z-iranem-najwieksi-rywale-wznowili-stosunki-dyplomatyczne> (dostęp: 19.01.2024).

⁴⁴ „Special Envoy Zhai Jun of the Chinese Government on the Middle East issue meets with United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process Tor Wennesland”, MSZ ChRL, 10 marca 2023 r., https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjbxw/202303/t20230314_11040711.html (dostęp: 19.01.2024).

⁴⁵ „Guoji tiaojieyuan choubi bangongshi zai Xianggang chengli” (W Hongkongu utworzono Biuro Przygotowawcze Międzynarodowej Organizacji Mediacji), Biuro Łącznikowe Rządu ChRL w Hongkongu, 17 lutego 2023 r., http://www.locpg.gov.cn/jsdt/2023-02/17/c_1211729877.htm (dostęp: 19.01.2024).

rozwiązania dwupaństwowego⁴⁶. Szef chińskiej dyplomacji Wang Yi 13 października 2023 r. zapowiedział, iż specjalny wysłannik chińskiego rządu ds. Bliskiego Wschodu wkrótce odwiedzi „odpowiednie kraje regionu, podejmując aktywne wysiłki na rzecz zaprzestania przemocy i deeskalacji sytuacji”. Istotnie, Zhai Jun wziął udział w Szczycie dla Pokoju w Kairze (*Cairo Summit for Peace*)⁴⁷. Specjalny wysłannik powtórzył znaną już argumentację chińską, iż należy zachować maksymalną powściągliwość i zażegnać katastrofę humanitarną. Fakt ten mógł świadczyć o ograniczonej sprawczości ChRL w zakresie konfliktu, co implikowało brak efektywności podejmowanych rozmów między stronami w formie dialogu, mediacji i negocjacji. ChRL w listopadzie 2023 r. objęła rotacyjną funkcję przewodniczenia pracom RB ONZ i to właśnie na połowę listopada przypadło pierwsze głosowanie nad rezolucją RB ONZ w kwestii izraelsko-palestyńskiej, które ostatecznie doprowadziło do jej przyjęcia. Rezolucja RB ONZ nr 2712 wzywająca do ustanowienia pilnych, przedłużonych przerw humanitarnych w Strefie Gazy i natychmiastowego uwolnienia zakładników skłoniła ambasadora Zhang Juna do krytyki Stanów Zjednoczonych: z „powodów znanym wszystkim, a w szczególności powtarzającej się i uporczywej obstrukcji stałego członka Rady, rezolucja skupiająca się na kwestiach humanitarnych mogła zostać przyjęta dopiero po 40 dniach od wybuchu aktualnej fazy konfliktu palestyńsko-izraelskiego⁴⁸. W grudniu 2023 r. przyjęto kolejną rezolucję (S/RES/2720) dotyczącą obecnej fazy konfliktu na Bliskim Wschodzie (od głosu wstrzymały się Federacja Rosyjska i Stany Zjednoczone)⁴⁹. W trakcie dyskusji nad efektywnością tej rezolucji dyplomata ChRL, określając Izrael jako „siłę okupującą”, wezwał Tel Awiw do przestrzegania obowiązków wynikających z prawa międzynarodowego, tj. zaprzestania działań osadniczych oraz pociągnięcia do odpowiedzialności sprawców incydentów zgodnie z rezolucją RB ONZ nr 2334. Ostatecznie dyplomacja ChRL apelowała o zwołanie międzynarodowej konferencji pokojowej,

---

⁴⁶ „Explanation of vote by Ambassador Zhang Jun on the UN Security Council resolution regarding the Palestinian-Israeli situation”, Stała Misja ChRL przy ONZ, 17 października 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/chinaandun/securitycouncil/202310/t20231018_11162652.htm (dostęp: 19.01.2024).

⁴⁷ „Special Envoy of the Chinese Government on the Middle East Issue Zhai Jun attends the Cairo Summit for Peace on the Palestinian question”, MSZ ChRL, 22 października 2023 r., https://www.mfa.gov.cn/eng/wjbxw/202310/t20231023_11165795.html (dostęp: 19.01.2024).

⁴⁸ „Explanation of vote by Ambassador Zhang Jun on the UN Security Council resolution regarding the Palestinian-Israeli situation”, Stała Misja ChRL przy ONZ, 15 listopada 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/chinaandun/securitycouncil/202311/t20231116_11181215.htm (dostęp: 19.01.2024).

⁴⁹ Resolution 2720, Organizacja Narodów Zjednoczonych, 22 grudnia 2023 r., <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/424/87/PDF/N2342487.pdf?OpenElement> (dostęp: 19.01.2024).

aby przyspieszyć proces wdrożenia rozwiązania dwupaństwowego, i wyraziła poparcie dla pełnego członkostwa Palestyny w ONZ⁵⁰.

Zwrot w polityce zagranicznej Filipin wobec mocarstw

Ostatnim, choć nie jedynym wyzwaniem dla polityki chińskiej stał się zwrot w polityce Filipin wobec Stanów Zjednoczonych. Podejmowane w drugiej połowie 2022 r. i na początku 2023 r. przy okazji styczniowej wizyty w Pekinie wysiłki prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. na rzecz rozwoju współpracy ekonomicznej z ChRL zostały utrudnione za sprawą niechęci establishmentu wojskowego na Filipinach do współpracy z Chinami w sferze bezpieczeństwa. Nie bez znaczenia pozostawały również obawy, iż chińskie inwestycje w kraju zapewnią Pekinowi strategiczną przewagę w kontekście sytuacji na Morzu Południowochińskim. Kluczowe znaczenie miały jednocześnie agresywne działania Chin wobec filipińskiej straży przybrzeżnej oraz rybaków, które prowadziły do rosnącego braku zaufania społeczeństwa wobec ChRL. Tym samym, co pokazują badania ISEAS-Yusof Ishak Institute, 83% respondentów z Filipin obawia się ekonomicznej dominacji Chin w Azji Południowo-Wschodniej. Ponadto 78% Filipińczyków wolałoby się opowiedzieć po stronie Stanów Zjednoczonych, gdyby doszło do konieczności wyboru pomiędzy rywalizującymi mocarstwami⁵¹.

Działania Pekinu prowadzące do eskalacji napięć na Morzu Południowochińskim przyczyniły się do reorientacji polityki zagranicznej Filipin z ograniczonego równoważenia twardego (*limited hard balancing*) na rzecz równoważenia twardego (*hard balancing*)⁵². Za punkt zwrotny w zmianie strategii w polityce zagranicznej administracji Ferdinanda Marcosa Jr. należy uznać wizytę sekretarza obrony USA Lloyd J. Austina III na Filipinach z lutego 2023 r., podczas której rząd w Manili wyraził zgodę na rozszerzenie umowy o wzmocnionej współpracy obronnej (*Enhanced Defense Cooperation Agreement*, EDCA) na cztery nowe bazy wojskowe. Stany Zjednoczone zobowiązały się dodatkowo do przeznaczenia 82 mln USD na rozbudowę infrastruktury placówek militarnych objętych EDCA⁵³. Ponadto przedstawiciele obu stron

⁵⁰ „Remarks by Ambassador Geng Shuang at the UN Security Council briefing on the situation in the Middle East, including the Palestinian question”, Misja ChRL przy ONZ, 29 grudnia 2023 r., http://un.china-mission.gov.cn/eng/chinaandun/securitycouncil/202312/t20231230_11215497.htm (dostęp: 19.01.2024).

⁵¹ *The State of Southeast Asia 2023 Survey*, <https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2025/07/The-State-of-SEA-2023-Final-Digital-V4-09-Feb-2023.pdf> (dostęp: 10.01.2024).

⁵² R. Cruz De Castro, „The Marcos administration’s foreign policy towards the great powers: Seeking the elusive balance in dealing a changing Indo-Pacific region”, *East Asian Policy* 2023, t. 15, nr 4, s. 115.

⁵³ „Readout of Secretary of Defense Lloyd J. Austin III meeting with Philippine Senior Undersecretary and Officer in Charge of the Department of National Defense Carlito Galvez”, U.S. Department of Defense, 2 lutego 2023 r., <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/>

zapowiedzieli wznowienie wspólnych patroli morskich, zawieszonych niedługo po objęciu stanowiska prezydenta przez Rodrigo Duterte w 2016 r.⁵⁴ Dwustronne negocjacje doprowadziły do wskazania przez pałac prezydencki na początku kwietnia 2023 r. czterech nowych baz wojskowych, które zostały objęte EDCA. W ten sposób zwiększono możliwość dostępu amerykańskich sił zbrojnych do łącznie dziewięciu filipińskich baz wojskowych⁵⁵. Wkrótce po ogłoszeniu decyzji przez prezydenta zrealizowano w Waszyngtonie pierwsze od siedmiu lat spotkanie ministerialne w formule 2 + 2 z udziałem ministrów obrony i spraw zagranicznych Filipin oraz sekretarzy stanu i obrony USA⁵⁶. Oprócz symbolicznej wymowy wydarzenia, które stanowiło nowe otwarcie w relacjach po okresie prezydentury Rodrigo Duterte, warto podkreślić, iż obie strony zapowiedziały opracowanie mapy drogowej pomocy dla sektora zbrojeniowego (*Security Sector Assistance Roadmap*), zakładającej długoterminową współpracę w zakresie modernizacji filipińskich sił zbrojnych przez 5–10 lat⁵⁷. Działania w sferze deklaratywnej były uzupełnione realizacją konkretnych inicjatyw, w tym samym bowiem czasie, kiedy w Stanach Zjednoczonych przeprowadzono spotkanie w formule 2 + 2, na Filipinach odbyła się największa od 31 lat edycja dwustronnych manewrów wojskowych „Balikatan”, w których wzięło udział ponad 17,6 tys. żołnierzy. Inicjatywa obejmowała rozbudowany komponent morski, a co za tym idzie – szczególną uwagę zwrócono na wyzwania w kontekście sporu na Morzu Południowochińskim⁵⁸.

Zwieńczeniem interakcji dwustronnych w pierwszej połowie 2023 r. była pierwsza oficjalna wizyta zagraniczna prezydenta Filipin w Stanach Zjednoczonych od dziesięciu lat, do której doszło na przełomie kwietnia i maja⁵⁹. Nadrzędnym celem wizyty była modernizacja sojuszu i pogłębienie współpracy z zakresu

---

Article/3286507/readout-of-secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iii-meeting-with-philippine-seni/ (dostęp: 10.01.2024).

⁵⁴ D. Cabalza, „PH, US to restart joint patrols in South China Sea”, *Inquirer.net*, 4 lutego 2023 r., <https://globalnation.inquirer.net/210358/ph-us-to-restart-joint-patrols-in-s-china-sea> (dostęp: 10.01.2024).

⁵⁵ A.C. Geducos, „Palace reveals 4 proposed additional EDCA sites”, *Manila Bulletin*, 3 kwietnia 2023 r., https://mb.com.ph/2023/4/3/palace-reveals-4-proposed-additional-edca-sites#google_vignette (dostęp: 10.01.2024).

⁵⁶ I. Ali, D. Brunstrom, „US, Philippines agree to complete road map for security assistance”, *Reuters*, 12 kwietnia 2023 r., <https://www.reuters.com/world/us-philippines-agree-complete-security-assistance-road-map-5-10-years-2023-04-11/> (dostęp: 11.01.2024).

⁵⁷ „Joint Statement of the U.S.-Philippines 2+2 Ministerial Dialogue”, U.S. Department of State, 11 kwietnia 2023 r., <https://www.state.gov/joint-statement-of-the-u-s-philippines-22-ministerial-dialogue/> (dostęp: 11.01.2024).

⁵⁸ C. Venzon, „Philippines, U.S. hold biggest-ever drills to counter China”, *Nikkei Asia*, 11 kwietnia 2023 r., <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/South-China-Sea/Philippines-U.S.-hold-biggest-ever-drills-to-counter-China> (dostęp: 11.01.2024).

⁵⁹ K. Rogers, „Biden meets Marcos in Washington amid tensions with China”, *The New York Times*, 1 maja 2023 r., <https://www.nytimes.com/2023/05/01/us/politics/biden-marcos-philippines-china.html> (dostęp: 11.01.2024).

bezpieczeństwa, czego rezultatem było przyjęcie pierwszych w historii bilateralnych wytycznych dotyczących obrony (*Bilateral Defense Guidelines*)⁶⁰. Dokument ma fundamentalne znaczenie dla transformacji sojuszu, ponieważ zawarto w nim główne cele, do których będą zmierzały oba państwa w nadchodzących latach. Położono duży nacisk na rozwój interoperacyjności pomiędzy siłami zarówno w domenie bezpieczeństwa tradycyjnego, jak i nietradycyjnego. Uwzględniono także warunki uruchamiania art. 4 i 5 traktatu o wzajemnej obronie (*Mutual Defense Treaty*, MDT) podpisanego w 1951 r., które nie pozostawiają wątpliwości odnośnie do amerykańskiego wsparcia w przypadku agresji wobec Filipin na Morzu Południowochińskim⁶¹. Obie strony zadeklarowały również kontynuację procesu wdrażania wymiany informacji wywiadowczych w czasie rzeczywistym, co jest szczególnie istotne dla podnoszenia filipińskich zdolności z zakresu świadomości w domenie morskiej⁶². W tym celu strona amerykańska zapowiedziała dodatkowo przekazanie Filipinom czterech okrętów patrolowych (dwóch typu Protector oraz dwóch typu Island), a także trzech samolotów transportowych C-130 Hercules⁶³.

Do kolejnego kroku w stronę konsolidacji filipińsko-amerykańskiego sojuszu doszło za sprawą wizyty Ferdinanda Marcosa Jr. w Stanach Zjednoczonych w listopadzie 2023 r., podczas której wziął udział w szczycie APEC w San Francisco. Na marginesie szczytu doszło do spotkania zarówno z wiceprezydent Kamalą Harris, jak i przewodniczącym Xi Jinpingiem. Oba spotkania były dowodem na to, że prezydentowi Filipin zależy na utrzymaniu otwartych kanałów komunikacyjnych z Chinami – mimo rosnących napięć na Morzu Południowochińskim – przy jednoczesnym wzmocnieniu możliwości twardego równoważenia Chin przez rozwój współpracy z USA nad podnoszeniem zdolności odstraszania i ochrony suwerenności terytorialnej państwa. W kontekście modernizacji filipińsko-amerykańskiego sojuszu warto zaznaczyć, iż tuż po zakończeniu szczytu APEC Ferdinand Marcos Jr. jako pierwszy w historii prezydent Filipin odwiedził 19 listopada 2023 r. siedzibę Dowództwa Indo-Pacyfiku USA, by omówić dziedziny współpracy obejmujące

---

⁶⁰ „The United States and the Republic of the Philippines Bilateral Defense Guidelines”, U.S. Department of Defense, <https://media.defense.gov/2023/May/03/2003214357/-1/-1/0/THE-UNITED-STATES-AND-THE-REPUBLIC-OF-THE-PHILIPPINES-BILATERAL-DEFENSE-GUIDELINES.PDF> (dostęp: 11.01.2024).

⁶¹ M. Chatys, „Kontynuacja modernizacji filipińsko-amerykańskiego sojuszu”, Blog OSA, 8 maja 2023 r., <https://www.osa.uni.lodz.pl/publikacje/blog-osa/szczegoly/kontynuacja-modernizacji-filipinsko-amerykanskiego-sojuszu> (dostęp: 11.01.2024).

⁶² R. Nakamura, „U.S. and Philippines to share real-time military intel on China”, *Nikkei Asia*, 3 maja 2023 r., <https://asia.nikkei.com/Politics/Defense/U.S.-and-Philippines-to-share-real-time-military-intel-on-China> (dostęp: 11.01.2024).

⁶³ K. Valmonte, „US to transfer patrol boats, airplanes to Philippine military”, *Philstar Global*, 2 maja 2023 r., <https://www.philstar.com/headlines/2023/05/02/2263176/us-transfer-patrol-boats-airplanes-philippine-military> (dostęp: 11.01.2024).

wymianę informacji wywiadowczych oraz aktywność w domenie morskiej⁶⁴. Wkrótce po wizycie oba państwa przeprowadziły pierwszą serię wspólnych patroli morskich i powietrznych na Morzu Południowochińskim, których wznowienie było wcześniej zapowiadane⁶⁵.

Polityka „asertywnej przejrzystości” Filipin na Morzu Południowochińskim

Wkrótce po zaprzysiężeniu na prezydenta Filipin pod koniec czerwca 2022 r. Ferdinand Marcos Jr. podkreślał, że zależy mu na utrzymaniu dobrych relacji z Chinami w celu rozwoju współpracy ekonomicznej na rzecz zwalczania negatywnych skutków pandemii koronawirusa oraz rozbudowy infrastruktury państwa. Niemniej jednak asertywna polityka Chin na Morzu Południowochińskim w ramach tzw. szarej strefy (*grey zone*) doprowadziła do daleko idących zmian polityki rządu w Manili zarówno wobec Pekinu, stanowiącego główne źródło zagrożenia, jak i Waszyngtonu, który jest najważniejszym gwarantem bezpieczeństwa. Zmiany postawy Filipin wobec dwóch największych mocarstw na świecie były szczególnie dobrze widoczne w 2023 r.

W kontekście napięć na linii Manila–Pekin warto zaznaczyć, że chiński rząd nie podjął nawet próby deeskalacji napięć na Morzu Południowochińskim tuż przed zaplanowaną na styczeń 2023 r. wizytą prezydenta Marcosa Jr. w Pekinie. Świadczą o tym doniesienia z grudnia 2022 r. o rosnącej liczbie chińskich statków gromadzących się w okolicach rafy Iroquois oraz płycizny Sabina⁶⁶. Administracja prezydenta Marcosa Jr. na każdy z incydentów reagowała za pośrednictwem kanałów dyplomatycznych, o czym może świadczyć fakt, że od końca czerwca do końca grudnia 2022 r. złożono 65 protestów dyplomatycznych⁶⁷.

Wizyta prezydenta Filipin w Chinach na początku stycznia 2023 r. została zdominowana przez zagadnienia związane ze współpracą ekonomiczną. Ferdinand Marcos Jr. otrzymał od strony chińskiej deklarację inwestycji na łączną kwotę 22,8 mld USD, czyli mniejszą o 1,8 mld USD od tej, którą udało

⁶⁴ R.J. Heydarian, „Marcos doubles down on his double game with China”, *Asia Times*, 20 listopada 2023 r., <https://asiatimes.com/2023/11/marcos-doubles-down-on-his-double-game-with-china/> (dostęp: 11.01.2024).

⁶⁵ S. Strangio, „Philippines, US launch joint maritime and air patrols”, *The Diplomat*, 22 listopada 2023 r., <https://thediplomat.com/2023/11/philippines-us-launch-joint-maritime-and-air-patrols/> (dostęp: 11.01.2024).

⁶⁶ M. Cepeda, „Philippine officials condemn China over debris showdown, boats massing in South China Sea”, *The Straits Times*, 15 grudnia 2022 r., <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/philippine-officials-condemn-china-over-debris-showdown-boats-massing-in-south-china-sea> (dostęp: 12.01.2024).

⁶⁷ K. Valmonte, „Philippines ‘concerned’ over report on China’s construction activities in Spratlys”, *Philstar Global*, 21 grudnia 2022 r., <https://www.philstar.com/headlines/2022/12/21/2232369/philippines-concerned-over-report-chinas-construction-activities-spratlys> (dostęp: 12.01.2024).

się wynegocjować Rodrigo Duterte podczas jego pierwszej wizyty w Pekinie z października 2016 r. Niemniej jednak siła oddziaływania chińskich zachęt ekonomicznych uległa zdecydowanemu osłabieniu, ponieważ w ciągu sześciolletniej prezydentury Rodrigo Duterte rząd ChRL zrealizował niewielką część swoich obietnic z zakresu współpracy ekonomicznej. W trakcie pobytu prezydenta Marcosa Jr. w Chinach tematy dotyczące bezpieczeństwa oraz sporu na Morzu Południowochińskim odegrały drugorzędną rolę. Spośród czternastu porozumień dwustronnych, które zostały podpisane przez przedstawicieli obu państw, tylko jedno było poświęcone bezpieczeństwu morskemu. Na jego mocy podjęto decyzję o utworzeniu mechanizmu komunikacji pomiędzy ministerstwami spraw zagranicznych, służącego deeskalacji napięć spowodowanych incydentami na Morzu Południowochińskim⁶⁸. Mimo przedsięwzięcia kroków w kierunku stabilizacji relacji dwustronnych wciąż odnotowywano kolejne incydenty na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Zaledwie miesiąc od wizyty Ferdinanda Marcosa Jr. w Pekinie doszło do konfrontacji między chińską i filipińską strażą przybrzeżną w trakcie realizacji misji zaopatrzeniowej dla garnizonu piechoty morskiej stacjonującego na wraku statku BRP Sierra Madre w okolicach płycizny Second Thomas. Załoga chińskiego statku użyła wojskowego lasera wobec filipińskiej straży przybrzeżnej, aby uniemożliwić dostęp do spornego obszaru⁶⁹.

Pekin podejmował jedynie tymczasowe próby obniżenia napięć, na przykład przez ograniczenie liczby statków straży przybrzeżnej i milicji morskiej z okolic Wyspy Thitu oraz płycizny Sabina na początku marca 2023 r.⁷⁰ Niemniej jednak konsolidacja i transformacja sojuszu między Stanami Zjednoczonymi i Filipinami przyczyniła się do eskalacji agresywnej polityki Pekinu wobec Manili na Morzu Południowochińskim. Jednym z głównych celów Chin stały się filipińskie misje zaopatrzeniowe dla posterunku na BRP Sierra Madre w okolicach płycizny Second Thomas. Aby uniemożliwić realizację tych misji, jednostki chińskiej straży przybrzeżnej – oprócz niebezpiecznych manewrów – zaczęły również stosować armatki wodne⁷¹. Konfrontacyjne działania strony chińskiej przyczyniły się do podniesienia ryzyka niekontrolowanej eskalacji, o czym mogą świadczyć przypadki kolizji pomiędzy statkami obu państw

⁶⁸ M. Chatys, „FocusOSA #252: Polityka w ASEAN”, *Focus OSA*, 9 stycznia 2023 r., <https://www.osa.uni.lodz.pl/focus-osa/szczegoly/focusosa-252-polityka-w-asean> (dostęp: 12.01.2024).

⁶⁹ G. Honrada, „China points laser sharp threat at the Philippines”, *Asia Times*, 14 lutego 2023 r., <https://asiatimes.com/2023/02/china-points-laser-sharp-threat-at-the-philippines/> (dostęp: 12.01.2024).

⁷⁰ M. Sadongdong, „Some Chinese militia vessels near Pagasa Island left but navy, coast guard ships remain – PCG”, *Manila Bulletin*, 10 marca 2023 r., <https://mb.com.ph/2023/03/10/some-chinese-militia-vessels-near-pagasa-island-left-but-navy-coast-guard-ships-remain-pcg/> (dostęp: 12.01.2024).

⁷¹ P. Nepomuceno, „AFP, PCG condemn China Coast Guard’s ‘unlawful actions’ in WPS”, *Philippine News Agency*, 6 sierpnia 2023 r., <https://www.pna.gov.ph/articles/1207218> (dostęp: 13.01.2024).

w październiku 2023 r.⁷² w pobliżu płycizny Second Thomas oraz w grudniu 2023 r. w tej samej okolicy i wokół płycizny Scarborough⁷³.

Nowym zjawiskiem w podejściu filipińskiego rządu do sporu na Morzu Południowochińskim jest polityka tzw. asertywnej przejrzystości (*assertive transparency*), zorientowanej na odstraszenie oraz przeciwdziałanie aktywności podejmowanej w „szarej strefie”. „Asertywna przejrzystość” jest oparta przede wszystkim na otwartym nagłaśnianiu incydentów z udziałem chińskich statków, a także precyzyjnym wskazywaniu wszelkich agresywnych działań, co było szczególnie dobrze widoczne na przykładzie użycia wojskowego lasera przeciwko filipińskiej straży przybrzeżnej⁷⁴. Do tej pory chiński rząd nie zdecydował się na reperkusje ekonomiczne wobec Filipin w związku z wdrażaniem tej polityki, mimo że odnosi ona wymierne sukcesy pod względem gromadzenia poparcia kolejnych państw w walce o egzekwowanie wyroku trybunału arbitrażowego z 2016 r. i poparcia społecznego wewnątrz Filipin dla stanowczych działań rządu wobec ChRL⁷⁵. Zgodnie z sondażem przeprowadzonym pod koniec września 2023 r. brak zaufania do Chin wyraziło 51% badanych, natomiast zaufanie – 26% respondentów. Odnotowano zatem wyraźny wzrost obaw filipińskiego społeczeństwa wobec Chin, ponieważ w badaniach z lipca 2022 r. 36% osób biorących udział w sondażu zadeklarowało swój niepokój w związku z chińską polityką w regionie⁷⁶.

Na brak chińskich reperkusji ekonomicznych wobec Filipin może wpływać kilka czynników. Z jednej strony rząd w Pekinie może bagatelizować skutki stosowania „asertywnej przejrzystości” dla swojej strategicznej pozycji na Morzu Południowochińskim. Obecnie Chiny mają bowiem zdecydowaną przewagę nad pozostałymi stronami sporu, natomiast zarządzanie eskalacją napięć w ramach „szarej strefy” oddala ryzyko bezpośredniego zaangażowania Stanów Zjednoczonych. Z drugiej strony chiński rząd może powstrzymać

⁷² J. Maitem, „Philippine ships bumped by Chinese vessels in latest incident”, *Naval News*, 22 października 2023 r., <https://www.navalnews.com/naval-news/2023/10/philippine-ships-bumped-by-chinese-vessels-in-latest-incident/> (dostęp: 13.01.2024).

⁷³ J. Gomez, „Philippines says Chinese coast guard used water cannons against its vessels for a second day”, *Associated Press News*, 10 grudnia 2023 r., <https://apnews.com/article/south-china-sea-philippines-second-thomas-shoal-scarborough-shoal-632cbc349007048cc2a-d56502ef4fc67> (dostęp: 13.01.2024).

⁷⁴ R. Powell, „Assertive transparency: The Philippines’ counter gray zone innovation”, *Sea Light*, 8 października 2023 r., <https://www.sealight.live/posts/assertive-transparency-the-philippines-counter-gray-zone-innovation> (dostęp: 13.01.2024).

⁷⁵ C. Koh, „No China backlash, so far: The Philippines’ new assertive transparency policy in the South China Sea”, *Fulcrum*, 6 grudnia 2023 r., <https://fulcrum.sg/no-china-backlash-so-far-the-philippines-new-assertive-transparency-policy-in-the-south-china-sea/> (dostęp: 13.01.2024).

⁷⁶ M. Chatys, „Filipiny w obliczu chińskiej ekspansji na Morzu Południowochińskim”, *Blog OSA*, 13 października 2023 r., <https://www.osa.uni.lodz.pl/publikacje/blog-osa/szczegoly/filipiny-w-obliczu-chińskiej-ekspansji-na-morzu-poludniowochińskim> (dostęp: 13.01.2024).

się od stosowania presji ekonomicznej z uwagi na zagrożenie daleko idącymi stratami wizerunkowymi na arenie międzynarodowej, zwłaszcza w oczach państw Globalnego Południa, które odgrywają ważną rolę w procesie redefinicji obowiązującego porządku międzynarodowego za sprawą aktywności w organizacjach międzynarodowych (np. ONZ) oraz promocji nowych globalnych inicjatyw. Nie można jednak całkowicie wykluczyć zastosowania przez Chiny sankcji ekonomicznych wobec Filipin. Tego rodzaju narzędzia najprawdopodobniej zostaną użyte w momencie, kiedy Pekin uzna, iż rząd w Manili przekroczył tzw. czerwoną linię, na przykład przez zainicjowanie kolejnych działań o charakterze prawnym na arenie międzynarodowej. Chiński rząd zdecydował się na zastosowanie przymusu ekonomicznego przy okazji sporu o płyciznę Scarborough i zapowiedzi wniesienia skargi do trybunału arbitrażowego w 2012 r.⁷⁷ Papierkiem lakmusowym w tej sprawie może się okazać kolejna skarga Filipin do Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze, albowiem we wrześniu 2023 r. prokurator generalny Filipin Menardo Guevarra poinformował o toczących się przygotowaniach do złożenia skargi przeciwko ChRL w sprawie zniszczeń środowiska naturalnego wyrządzonych przez chińskie statki na wodach Morza Południowochińskiego w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin⁷⁸.

Konsolidacja braku zaufania względem Chin, a także rozczarowanie w związku z realizacją deklaracji dotyczących wsparcia rozwoju infrastrukturalnego Filipin przyczyniły się do reewaluacji stanowiska rządu w Manili wobec sztandarowego projektu przewodniczącego Xi Jinpinga, jakim jest inicjatywa Pasa i Szlaku. Ferdinand Marcos Jr. nie wziął udziału w trzecim Forum Pasa i Szlaku, które odbyło się w październiku 2023 r. Nieobecność prezydenta Filipin była tym bardziej znacząca, jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, że jego poprzednik – Rodrigo Duterte – był jednym z kluczowych gości podczas pierwszych dwóch edycji wydarzenia⁷⁹. Ponadto pod koniec października 2023 r. minister transportu Jaime Bautista poinformował, że filipiński rząd rezygnuje z ubiegania się o chińskie pożyczki, które miały być przeznaczone na realizację trzech linii kolejowych o łącznej wartości 5 mld USD w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku⁸⁰.

⁷⁷ E.N.C. Javier, „Economic coercion: Implication to the Philippines and possible counters”, National Defense College of the Philippines, <https://ndcp.edu.ph/economic-coercion-implication-to-the-philippines-and-possible-counters/> (dostęp: 22.01.2024).

⁷⁸ Trung Nguyen, „Will the Philippines file a second South China Sea arbitration case?”, *The Diplomat*, 29 września 2023 r., <https://thediplomat.com/2023/09/will-the-philippines-file-a-second-south-china-sea-arbitration-case/> (dostęp: 13.01.2024).

⁷⁹ R.J. Heydarian, „Why the Philippines is exiting the Belt and Road”, *Asia Times*, 2 listopada 2023 r., <https://asiatimes.com/2023/11/why-the-philippines-is-exiting-the-belt-and-road/> (dostęp: 13.01.2024).

⁸⁰ „Philippines drops China railway deals, seeks other funders”, *The Straits Times*, 27 października 2023 r., <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/philippines-drops-china-railway-deals-seeks-other-funders> (dostęp: 13.01.2024).

*

Stosunki chińsko-amerykańskie bez wątpienia wpływają na agendę polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej. Dodatkowo warunkowane są one chińskim poglądem o uzależnieniu innych działań od „wpływania” na relacje z Waszyngtonem. Mimo że udrożniono kanały komunikacyjne, co należy przyjąć z optymizmem, kwestie strukturalnej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi pozostały i wciąż pozostaną elementem kluczowym. Wspominane udrożnienie kanałów komunikacyjnych ma ograniczyć możliwości błędnych kalkulacji prowadzących do niekontrolowanej eskalacji lub konfliktu. Jest to szczególnie istotne w kontekście sytuacji w Cieśninie Tajwańskiej. Analizując postawę Chin w ONZ w świetle proponowanych przez nie inicjatyw globalnych i międzynarodowych, nie sposób nie dostrzec, że te propozycje mają głównie zyskać poparcie państw rozwijających się, wokół których, w obliczu coraz bardziej limitowanej współpracy z Zachodem, Chiny próbują stworzyć koalicję państw redefiniujących układ międzynarodowy. W odniesieniu do procesu redefinicji ważne jest skonfrontowanie postawy Chin wobec konfliktu Rosji w Ukrainie oraz Izraela z Palestyną. O ile w tym pierwszym Chiny popierają agresora, choć czynią to w sposób dwuznaczny, o tyle w drugim bardzo otwarcie opowiadają się po stronie Palestyny. Z pewnością wynika to z dwóch przyczyn: po pierwsze, otwarte poparcie Rosji prowadziłoby do jeszcze większego kryzysu w relacjach z Unią Europejską – istotnym rynkiem dla chińskiego eksportu, po drugie, stawałoby Chiny wyraźnie jako mocarstwo wspierające inne mocarstwo, co byłoby negatywnie odebrane w państwach rozwijających się, wokół których Pekin chce realizować swoją agendę polityki międzynarodowej. Poparcie Palestyny na Bliskim Wschodzie wynika przede wszystkim z faktu, iż Izrael jest jedynym niemuzułmańskim państwem w regionie – zatem dyplomacja chińska więcej by straciła, niż zyskała na poparciu Tel Awiwu. Ponadto zarówno polityka wobec Rosji, jak i postawa na Bliskim Wschodzie jest definiowana – jak twierdzą Chiny – przez relacje z Waszyngtonem. Wreszcie w polityce regionalnej Pekin musi stawić czoła redefinicji polityki rządu w Manili. O ile w czasach prezydentury Rodrigo Duterte Chiny mogły tworzyć bliższe partnerstwo, o tyle zmiany pod rządami Ferdinanda Marcosa Jr. zmuszają do bardziej wysublimowanej odpowiedzi na wspólne działania Stanów Zjednoczonych i Filipin, które w swoim założeniu mają prowadzić do zachowania *status quo* w regionie Azji Południowo-Wschodniej.

Challenges for the Chinese diplomacy in 2023: Ukraine, Middle East, and South-East Asia

This chapter examines the formidable challenges confronting Chinese diplomacy in 2023, centring on three pivotal regions: Ukraine, the Middle East, and Southeast Asia. It focuses on China's intricate relations with the United States and Russia, highlighting its efforts to maintain equilibrium between these major powers. Moreover, it explores the far-reaching implications of the Ukraine crisis for China's regional and global interests, alongside its endeavours to bolster influence in the Middle East and Southeast Asia. Throughout the analysis, the authors scrutinize various issues, including the strained relations between the US and China, persistent tensions exacerbated by the Taiwan dispute, trade conflicts, and human rights considerations. The Ukraine crisis further complicates the bilateral relationship, with China's neutral stance drawing criticism from both sides. Despite deepening strategic ties with Russia, in 2023, China exercised caution to avoid jeopardizing its relations with the US, facing mounting pressure from both sides to adopt a more unequivocal position. In addition, the chapter addresses concerns over regional security and stability, particularly regarding China's expanding economic and military prowess, which has stirred apprehension in the Philippines, notably in the case of the South China Sea dispute. It evaluates China's efforts to manage territorial disputes, foster regional cooperation, and advance its strategic interests amidst the complex geopolitical dynamics shaped by the Ukraine crisis and the ongoing US-China rivalry. In conclusion, the chapter assesses the future trajectory of Chinese diplomacy and its implications for the global order. It underscores the challenges and opportunities inherent in China's diplomatic endeavours amidst evolving international relations dynamics, especially visible on the United Nations forum.

Keywords: China, United States, Russia, Ukraine, Israel, Palestine, Philippines, United Nations (UN), South China Sea

Słowa kluczowe: Chiny, Stany Zjednoczone, Rosja, Ukraina, Izrael, Palestyna, Filipiny, Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Morze Południowochińskie